

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM-0610-110-25

Druk nr 1440

Warszawa, 2 lipca 2025 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych,
ustawy o odpowiedzialności podmiotów
zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą
kary oraz ustawy o przeciwdziałaniu praniu
pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.**

Projekt ma charakter deregulacyjny.

Do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Z poważaniem

Donald Tusk

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych, ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary oraz ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu

Art. 1. W ustawie z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 18 i 96) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 18 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku, o którym mowa w § 2, skazany może złożyć wniosek do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu. Sąd rozstrzyga o wniosku, wydając postanowienie.”;

- 2) art. 586 otrzymuje brzmienie:

„Art. 586. Kto, będąc członkiem zarządu spółki albo likwidatorem, nie zgłasza wniosku o upadłość spółki handlowej pomimo powstania warunków uzasadniających według przepisów upadłość spółki

– podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. z 2024 r. poz. 1822) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 9 dodaje się art. 9a w brzmieniu:

„Art. 9a. Wobec podmiotu zbiorowego można orzec obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Przepis art. 46 Kodeksu karnego stosuje się odpowiednio.”;

- 2) art. 12 otrzymuje brzmienie:

„Art. 12. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, gdy czyn zabroniony stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego nie przyniósł temu podmiotowi korzyści, sąd może odstąpić od orzeczenia kary pieniężnej, poprzestając na orzeczeniu przepadku, zakazu, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za

doznaną krzywdę lub podania wyroku do publicznej wiadomości, z zastrzeżeniem przepisów art. 8 ust. 2 i art. 11.”;

- 3) w art. 13 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Przepisu art. 43a nie stosuje się.”;

- 4) art. 14 i art. 15 otrzymują brzmienie:

„Art. 14. Kary pieniężnej, przepadku, zakazów, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę ani podania wyroku do publicznej wiadomości nie orzeka się wobec podmiotu zbiorowego, jeżeli od dnia wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 4, upłynęło 10 lat.

Art. 15. Kary pieniężnej, przepadku, zakazów, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę ani podania wyroku do publicznej wiadomości nie wykonuje się, jeżeli od uprawomocnienia się wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony pod groźbą kary upłynęło 10 lat.”;

- 5) art. 26 otrzymuje brzmienie:

„Art. 26. W celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, jeszcze przed jego wszczęciem, można wystąpić do właściwego sądu o wydanie postanowienia o zabezpieczeniu na mieniu podmiotu zbiorowego grożącej kary pieniężnej, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub przepadku.”;

- 6) art. 42 i art. 43 otrzymują brzmienie:

„Art. 42. Do wykonania orzeczonej kary pieniężnej, przepadku, zakazów, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz podania wyroku do publicznej wiadomości stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu karnego wykonawczego dotyczące wykonania grzywny, przepadku, zakazów, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz podania wyroku do publicznej wiadomości, przy czym kara pieniężna jest płaćna z przychodu podmiotu zbiorowego.

Art. 43. Zatarcie orzeczenia stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony pod groźbą kary następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od wykonania lub darowania albo przedawnienia wykonania kary pieniężnej, przepadku, zakazów, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz podania wyroku do publicznej wiadomości.”;

7) po art. 43 dodaje się art. 43a w brzmieniu:

„Art. 43a. 1. Prokurator może, z uwzględnieniem prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego, wystąpić do sądu z wnioskiem o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych w porozumieniu z jego przedstawicielem kar i środków, o których mowa w art. 7–9a, jeżeli okoliczności, o których mowa w art. 3 i art. 5, nie budzą wątpliwości. Przepisu art. 4 nie stosuje się.

2. Sąd rozpoznaje wniosek na posiedzeniu jawnym. Prokurator, przedstawiciel podmiotu zbiorowego i jego obrońca, pokrzywdzony i jego pełnomocnik oraz osoba, o której mowa w art. 3, i jej pełnomocnik albo obrońca mają prawo wziąć udział w posiedzeniu.

3. Sąd może uzależnić uwzględnienie porozumienia objętego wnioskiem od dokonania w tym porozumieniu przez prokuratora wskazanej przez siebie zmiany, zaakceptowanej przez podmiot zbiorowy.

4. Sąd może odroczyć posiedzenie, wyznaczając stronom odpowiedni termin, gdy uzna za celowe porozumienie się podmiotu zbiorowego z pokrzywdzonym co do naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

5. Zawarcie porozumienia, o którym mowa w ust. 1, albo jego zmiana wynikająca z porozumienia, o którym mowa w ust. 3 lub 4, wymaga uprzedniej zgody organu podmiotu zbiorowego właściwego do podejmowania decyzji w sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu, zgodnie z przepisami prawa lub aktem założycielskim tego podmiotu.

6. Porozumienie, o którym mowa w ust. 1, albo jego zmiana wynikająca z porozumienia, o którym mowa w ust. 3 lub 4, dokonane bez wymaganej zgody, o której mowa w ust. 5, nie wywołują skutków prawnych.

7. Orzekając karę, o której mowa w art. 7, sąd orzeka o jej wymiarze w wysokości nie wyższej niż 1,5% przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony będący podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

8. Podstawą apelacji od wyroku sądu uwzględniającego wniosek nie mogą być zarzuty określone w art. 438 pkt 3 i 4 Kodeksu postępowania karnego, związane z treścią wyroku.

9. Sąd umarza postępowanie, jeżeli uzna, że nie zachodzą podstawy do uwzględnienia wniosku. Umorzenie postępowania nie stoi na przeszkodzie złożeniu i rozpoznaniu wniosku, o którym mowa w art. 27 ust. 1, na zasadach ogólnych.

10. W przypadku prawomocnego stwierdzenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego wobec osoby, o której mowa w art. 3, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet warunkowo zawiesić jej wykonanie. Sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, jeżeli podmiot zbiorowy naprawił szkodę lub zadośćuczynił za doznaną krzywdę w całości. Przepis art. 60 § 5 Kodeksu karnego stosuje się odpowiednio.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2025 r. poz. 644) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 154 dodaje się art. 154a w brzmieniu:

„Art. 154a. 1. W przypadku niedopełnienia przez pracownika lub inną osobę działającą w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej obowiązków związanych z wykonywaniem przez tę instytucję obowiązków, o których mowa w art. 74 ust. 1, art. 76, art. 86 ust. 1 lub art. 90 ust. 1, organy wskazane w art. 151 ust. 1 mogą nałożyć na tego pracownika lub na tę osobę karę pieniężną do wysokości 1 000 000 zł.

2. Do nakładania kary, o której mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 150 ust. 4 i 5 oraz art. 152.”;

2) uchyla się art. 156.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Projekt ma na celu wprowadzenie zmian o charakterze deregulacyjnym w trzech obszarach prawa gospodarczego: w ustawie z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 18, z późn. zm.), dalej „k.s.h.”, w ustawie z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. z 2024 r. poz. 1822), dalej „u.o.p.z.” oraz w ustawie z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2025 r. poz. 644), dalej „u.p.p.p.f.t.”.

Zmiany w ustawie – Kodeks spółek handlowych

W art. 18 § 2–5 k.s.h. jest unormowany zakaz pełnienia funkcji w organach spółek handlowych przez okres pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku skazującego za określone przestępstwa z Kodeksu spółek handlowych oraz rozdziałów XXXIII–XXXVII ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383), dalej „k.k.”. Rozwiązanie to polega na bezwzględnym i automatycznym stosowaniu omawianego zakazu (dolegliwości karnoprawnej), bez względu na wyrok sądu i konkretne okoliczności danej sprawy. Należy zwrócić uwagę, że ten sam okres stosowania zakazu dotyczy osób skazanych na niskie kary (co wynika z analizy faktów sprawy dokonanej przez sąd), jak też osób otrzymujących karę w najwyższym wymiarze przewidzianym przez wskazane przepisy.

Analiza obowiązujących przepisów wskazuje na bardzo silny charakter środka karnego przewidzianego w art. 18 k.s.h., do którego przewidziano ograniczoną możliwość miarkowania w drodze następczego złożenia wniosku o zwolnienie z sankcji zakazu pełnienia funkcji w spółce. Należy wskazać, że przytoczona możliwość następczego miarkowania, na podstawie art. 18 § 4 k.s.h. nie jest wystarczająca, ponieważ dotyczy to jedynie przestępstw nieumyślnych. Skoro zatem i tak dochodzi do oceny przez sąd *ex post* (choć w ograniczonym zakresie), to zasadnym wydaje się rozszerzenie zakresu tej oceny i umożliwienie sądowi dostosowania dolegliwości środka karnego do wymogów konkretnej sprawy. Jeżeli w ocenie sądu dana osoba, mimo skazania, nie zasługuje na wymierzenie jej kary zakazu, to należy przyjąć, że nie stanowi ona zagrożenia dla obrotu gospodarczego, co stanowi przedmiot badania sądu.

Projektowane rozwiązanie proponuje zmianę art. 18 § 4 k.s.h. przez wykreślenie z niego wyłączenia możliwości sądowego zwolnienia z zakazu pełnienia funkcji w spółce w przypadku przestępstw popełnionych umyślnie. Takie rozwiązanie pozostawia ocenę stanu faktycznego oraz pełną swobodę wyrokowania w dyspozycji sądu, co jest zmianą pożądaną zarówno

z punktu widzenia deregulacji prawa gospodarczego, jak też znajduje uzasadnienie w ustrojowej zasadzie trójpodziału władz.

Kolejną kwestią w zakresie przepisów Kodeksu spółek handlowych, którego rozwiązanie ma na celu niniejszy projekt, jest art. 586 k.s.h.

Należy wskazać, że w praktyce wymiaru sprawiedliwości postępowania w tym przedmiocie należą do nielicznych. Przestępstwa te nie należą do głównej kategorii przestępstw popełnianych w ramach obrotu gospodarczego (w ostatnim roku dostępnej statystyki było to zaledwie 65 prawomocnych skazań za przestępstwo z art. 586 k.s.h., co oscyluje wokół średniej liczby skazań na przestrzeni lat 2008–2018). Tym niemniej należy zauważyć, że jest to najczęściej popełniane przestępstwo spośród wszystkich czynów zabronionych stypizowanych w Kodeksie spółek handlowych (pozostałe w okresie statystycznym do 2018 r. charakteryzuje brak prawomocnych skazań, względnie kilka rocznie). Warto również zwrócić uwagę, że co najmniej 80% orzekanych kar za przestępstwa stypizowane w Kodeksie spółek handlowych to samoistne kary grzywny. Z kolei 6% wyżej wspomnianych kar to kary ograniczenia wolności, zaś pozostałą, niewielką jak na polskie warunki część (zaledwie 14%) stanowi kara pozbawienia wolności – niemal wyłącznie z zastosowaniem probacji w postaci warunkowego zawieszenia jej wykonania. Prowadzi to do wniosku, że sens utrzymywania obecnej sankcji w postaci kary pozbawienia wolności jest niezasadny.

Wobec powyżej zidentyfikowanych problemów projektowane rozwiązanie zakłada zmianę sankcji karnej przez wyeliminowanie kary pozbawienia wolności. Aktualne zagrożenie przewidziane w tym przepisie jest zbyt surowe i nieproporcjonalne do tej kategorii zachowań. Wystarczającym będzie pozostawienie zagrożenia w postaci kary grzywny albo kary ograniczenia wolności.

Zmiany w ustawie o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary

W aktualnym stanie prawnym, aby wykazać odpowiedzialność podmiotu zbiorowego na gruncie u.o.p.z., konieczne jest uprzednie uzyskanie prawomocnego orzeczenia sądu karnego (z wyjątkiem przestępstw przeciwko środowisku), jak i ustalenie, że przestępstwa lub przestępstwa skarbowego dopuściła się jedna z osób wskazanych w art. 3 u.o.p.z., przy jednoczesnym udowodnieniu winy w wyborze lub nadzorze w stosunku do osób, określonych w art. 3 pkt 2 lub 3 u.o.p.z. ze strony organu lub przedstawiciela podmiotu zbiorowego lub też winy w organizacji podmiotu zbiorowego (art. 5 pkt 1 i 2 u.o.p.z.). Suma tych okoliczności

powoduje, że udowodnienie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego jest w praktyce bardzo utrudnione, a niewykazanie chociażby jednej z przesłanek określonych powyżej czyni niemożliwym przypisanie takiej odpowiedzialności.

Stosowanie u.o.p.z. przedstawia się następująco (zbiorcze zestawienie danych za lata 2016–2024 [pierwsze półrocze]):

Rok	Liczba wniosków	Liczba orzeczeń, w tym również dotyczących rozpoznania wniosków z lat poprzednich	Liczba orzeczeń o stwierdzeniu odpowiedzialności podmiotu zbiorowego	Liczba orzeczeń o nieuwzględnieniu wniosku prokuratora	Liczba orzeczeń o zawieszeniu postępowania	Liczba orzeczeń o zwrocie wniosku prokuratora
2016	27	5	3	2	0	0
2017	2	21	16	2	1	2
2018	2	2	2	0	0	0
2019	3	2	2	0	0	0
2020	3	1	1	0	0	0
2021	17	19	9	10	0	0
2022	12	2	2	0	0	0
2023	15	11	9	2	0	0
2024 – I półrocze	16	12	8	2	1	1
Łącznie	97	75	52	18	2	3

Wynika z powyższego, że średniorocznie do odpowiedzialności jest pociąganych tylko kilka podmiotów zbiorowych. Oznacza to, że przedmiotowa ustawa w praktyce nie funkcjonuje. Wymaga to pilnej interwencji sanacyjnej.

Praktyczna trwała wieloletnia nieefektywność obowiązującej ustawy przejawia się nie tylko w braku ponoszenia uzasadnionej odpowiedzialności penalnej przez takie podmioty, lecz również w pociąganiu do odpowiedzialności karnej reprezentanta podmiotu zbiorowego (np. prezesa zarządu spółki handlowej), niejako w zastępstwie tego podmiotu (lub innych jego reprezentantów). Prowadzi to w praktyce niekiedy do pociągania do odpowiedzialności karnej reprezentanta podmiotu zbiorowego nie tylko z tytułu jego czynu, lecz czasem wyłącznie

z tytułu pełnionej przez niego funkcji. W rezultacie prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce obarczone jest dodatkowym ryzykiem ponoszenia przez przedsiębiorców (zarządców) nieuzasadnionych negatywnych konsekwencji swojej aktywności ekonomicznej.

W związku z powyższym konieczne jest rozwiązanie z jednej strony doraźne, a z drugiej – funkcjonalne, to jest maksymalnie niwelujące przywołane powyżej zastrzeżenia. Jego celem jest jednocześnie przywrócenie funkcjonalności omawianej ustawy oraz zrationalizowanie odpowiedzialności menedżerów.

Przywołany nieprawidłowy stan prawny oraz praktykę karania można łącznie konwalidować przez wprowadzenie do obecnej u.o.p.z. całkowicie nowej instytucji poddania się podmiotu zbiorowego karze. Sprowadzałaby się ona do ukształtowania w ustawie dodatkowego (odrębnego i alternatywnego) trybu postępowania, opartego na oportuniźmie, konsensualizmie i kompensacji. Istotą tego rozwiązania byłaby możliwość procedowania odpowiedzialności podmiotu zbiorowego bez warunku (prejudykatu) w postaci prawomocnego skazania jego reprezentanta, przy czym takie prawomocne poddanie się karze przez podmiot zbiorowy odpowiednio łagodziłoby odpowiedzialność karną jego reprezentanta za czyn popełniony w warunkach określonych w omawianej ustawie (w imieniu lub na rzecz tego podmiotu). Jednocześnie byłaby zagwarantowana pełna kontrola sądowa nad takimi rozstrzygnięciami.

Wobec powyższego proponuje się wprowadzić nowe przepisy art. 9a u.o.p.z. i art. 43a u.o.p.z. Pierwszy z nich wprowadza do ustawy możliwość orzekania wobec podmiotu zbiorowego środków kompensacyjnych. Odpowiednie stosowanie art. 46 k.k. pozwoli zobowiązać podmiot zbiorowy do naprawienia szkody na zasadach przepisów prawa cywilnego, a jeżeli będzie to utrudnione bądź niemożliwe, nałożyć nawiązkę do wysokości 200 000 zł. Zmiana ta pozwoli na sprawniejsze kompensowanie szkód poniesionych przez ofiary i w dużym stopniu zrationalizuje funkcjonowanie nowelizowanej ustawy.

Drugi przepis wprowadza wskazany powyżej zupełnie nowy, szczególny tryb postępowania, który opiera się na założeniach odmiennych od tych, na których opiera się tryb zwyczajny.

Poszukując mechanizmu racjonalnej dystrybucji odpowiedzialności między osobą fizyczną i podmiot zbiorowy, w projekcie zaproponowano rozwiązanie konsensualne, pozwalające uwzględnić w obrazie rozkładu odpowiedzialności penalnej podmioty zbiorowe. Przejęcie części konsekwencji doprowadzenia do uszczerbku na dobrach prawnych przez podmiot zbiorowy skutkowałoby możliwością złagodzenia odpowiedzialności karnej

menedżera przez nadzwyczajne złagodzenie kary.

Proponowane rozwiązania są spójne z zasadami odpowiedzialności unormowanej w obowiązującej u.o.p.z. W obowiązującym stanie prawnym podmiot zbiorowy nie ponosi bowiem odpowiedzialności za „własny” czyn zabroniony. Nie ponosi również odpowiedzialności zastępczej za cudzy czyn. Odpowiada natomiast za określone w art. 5 u.o.p.z. formy nieprawidłowości działania skutkujące popełnieniem czynu zabronionego przez osobę fizyczną. W strukturze odpowiedzialności podmiotu zbiorowego czyn zabroniony osoby fizycznej posiada status skutku nieprawidłowości określonej w art. 5 u.o.p.z. Przesłanki odpowiedzialności określone w art. 5 u.o.p.z. są szczególnymi okolicznościami czynu zabronionego popełnionego przez osobę fizyczną.

Co oczywiste, przesłanki te nie są spełnione w przypadkach posłużenia się podmiotem zbiorowym dla realizacji przestępnego zamiaru osoby fizycznej. W takim przypadku nie zachodzi wskazana w art. 5 u.o.p.z. relacja przyczynowa. Jest to szczególnie istotne w kontekście proponowanego konsensualnego trybu poddania się odpowiedzialności przez podmiot zbiorowy oraz związanych z nim konsekwencji w sferze odpowiedzialności osoby fizycznej. Sprawca wykorzystujący podmiot zbiorowy do działalności przestępczej nie będzie mógł liczyć na dobrodziejstwo nadzwyczajnego złagodzenia kary przez tryb unormowany w proponowanym art. 43a u.o.p.z. W takim przypadku, wobec niespełnienia przesłanek z art. 5 u.o.p.z., skierowanie wniosku w trybie art. 43a ust. 1 u.o.p.z. będzie niedopuszczalne.

Elementem definiującym w praktyce u.o.p.z. i określanym zgodnie jako przyczyna jej dysfunkcjonalności jest określony w jej art. 4 wymóg tzw. prejudykatu. W obecnym stanie prawnym wskazany wymóg formalny jest konstrukcyjną koniecznością, w świetle przyjętego w ustawie modelu odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Jedyne wyłom od tej zasady stanowi art. 4a u.o.p.z. Zgodnie z tym przepisem w przypadku popełnienia czynu zabronionego, wymienionego w art. 16 ust. 1 pkt 8, przez osobę, o której mowa w art. 3, podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności niezależnie od wydania wyroku albo orzeczenia, o których mowa w art. 4. Innymi słowy art. 4a u.o.p.z. eliminuje wymóg prejudykatu w odniesieniu do określonej grupy typów czynów zabronionych. W zakresie określonym w art. 4a u.o.p.z. sąd orzekający w przedmiocie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego samodzielnie ustala popełnienie czynu zabronionego jako okoliczność faktyczną, będącą jedną z przesłanek wskazanej odpowiedzialności. Przytoczonemu unormowaniu nie towarzyszy inne, odmienne od wynikającego z art. 115 § 1 k.k., definiowanie pojęcia czynu zabronionego. Czyn zabroniony oznacza zatem zachowanie osoby fizycznej, które w strukturze odpowiedzialności

podmiotu zbiorowego stanowi skutek jednej z określonych w art. 5 u.o.p.z. nieprawidłowości w funkcjonowaniu podmiotu zbiorowego. Proponowane rozwiązanie w rozważanym aspekcie nie wprowadzi zatem wyłomu w modelu odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. W zakresie rezygnacji z wymogu prejudykatu nie jest też rozwiązaniem obcym w obowiązującej ustawie.

Proponowana regulacja stanowi odpowiedź na postulaty doktryny prawa karnego w zakresie wprowadzenia możliwości konsensualnego rozwiązywania sporów, także w kontekście odpowiedzialności podmiotów zbiorowych. Mimo że jest to nowe rozwiązanie, to jednak bazuje na dotychczasowych możliwościach procesowych, przewidzianych w u.o.p.z. Chodzi tutaj generalnie o stosowanie do tej nowej procedury obecnych regulacji. W tym kontekście należy zwrócić szczególną uwagę na art. 21 u.o.p.z., który w ust. 4 wskazuje, że: „jeżeli w postępowaniu przygotowawczym zostanie ustalony podmiot, który odniósł lub mógł odnieść korzyść, chociażby niemajątkową z czynu osoby, o której mowa w art. 3 (osoba fizyczna), to należy niezwłocznie powiadomić ten podmiot o przysługujących mu uprawnieniach i obowiązkach”.

Istota deliktów popełnionych przez podmiot zbiorowy i jego reprezentanta sprowadza się do ich specyficznego współdziałania, a co za tym idzie – zachowania charakteryzującego się winą rozłożoną po obu stronach. Po każdej z tych stron stopień owej winy jest generalnie obniżony w porównaniu z sytuacją, w której każdy z tych sprawców działałby samodzielnie i przez to – konsekwentnie – odpowiadałby za ten delikt samodzielnie (czyli również za delikt drugiego sprawcy). Na marginesie należy odnotować, że w obecnej praktyce organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, to zasadniczo reprezentant podmiotu zbiorowego w istocie ponosi całą winę za swój czyn oraz dodatkowo za delikt podmiotu zbiorowego. Największy ciężar ryzyka ponoszą przy tym prezesi zarządu spółek prawa handlowego. To im przypisuje się pełną odpowiedzialność penalną w omawianym zakresie. Projektodawcy uznali ten stan rzeczy za wysoce niewłaściwy, przyjmując, że rozstrzygnięcie w przedmiocie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego powinno skutkować zredukowaniem odpowiedzialności karnej jego reprezentanta. Ten mechanizm redukcyjny postanowiono powiązać z proponowanym szczególnym trybem pociągania do odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Rozwiązanie to opiera się na założeniu, zgodnie z którym przesądzenie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego w reżimie ustawy stanowi odpowiednią podstawę do złagodzenia odpowiedzialności karnej jego reprezentanta. Wskazany racjom o charakterze aksjologicznym towarzyszą również racje prakseologiczne. Funkcjonowanie proponowanego trybu opiera się bowiem na podstawowej wyjściowej przesłance, zgodnie z którą okoliczności

z art. 3 i art. 5 u.o.p.z. nie budzą wątpliwości (projektowany art. 43a ust. 1 u.o.p.z.).

Reasumując, według proponowanej instytucji, prokurator będzie mógł wystąpić do sądu z wnioskiem o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków wymienionych w art. 7–9a u.o.p.z. niezależnie od tego, czy postępowanie karne przeciwko osobie fizycznej, o której mowa w art. 3 u.o.p.z., zostało wszczęte, toczy się (zostało zawieszone) i w jakiej jest fazie (postępowanie przygotowawcze albo sądowe). Wystąpienie z rzeczonym wnioskiem przez prokuratora będzie możliwe wyłącznie w razie ustalenia, że okoliczności, o których mowa w art. 3 i art. 5 u.o.p.z., nie budzą wątpliwości. Chodzi więc o ustalenie, że czyn zabroniony został popełniony przez reprezentanta podmiotu zbiorowego w warunkach jego zawinienia, to jest winy w nadzorze lub wyborze oraz winy organizacyjnej. Są to kluczowe warunki odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

Co jest przy tym oczywiste, proponowane kary i środki muszą uwzględniać prawnie chronione interesy pokrzywdzonego. Z tego względu projektowane rozwiązanie poszerza katalog możliwych do orzeczenia na podstawie u.o.p.z. środków reakcji prawnej o środki kompensacyjne, to jest naprawienie szkody albo zadośćuczynienie (projektowany art. 9a u.o.p.z.).

Ustalane z prokuratorem warunki będą obejmowały karę pieniężną, przepadek, podanie wyroku do publicznej wiadomości, a także nowe rozwiązanie, to jest środki kompensacyjne.

Wniosek prokuratora, o którym mowa w projektowanym art. 43a ust. 1 u.o.p.z., będzie podlegał takiej samej procedurze i reżimowi jak zwykły wniosek o pociągnięcie podmiotu zbiorowego do odpowiedzialności. Oznacza to, że będzie on podlegał rozpoznaniu na podstawie u.o.p.z. W konsekwencji właściwym do jego rozpoznania będzie sąd rejonowy, ustalony według zasad wskazanych w art. 24 u.o.p.z. W rozpoznaniu wniosku na posiedzeniu jawnym będą mogli wziąć udział: przedstawiciel podmiotu zbiorowego wraz ze swoim obrońcą, prokurator, pokrzywdzony wraz z pełnomocnikiem oraz osoba fizyczna, o której mowa w art. 3 u.o.p.z. wraz ze swoim obrońcą. W ten sposób zostanie zagwarantowane prawo do informacji dla podejrzanego/oskarżonego w postępowaniu karnym co do przebiegu postępowania w zakresie pociągnięcia podmiotu zbiorowego do odpowiedzialności. Rozstrzygnięcie wniosku w tym przedmiocie może mieć bowiem istotne znaczenie dla zakresu jego odpowiedzialności, w tym o charakterze kompensacyjnym.

Co oczywiste, poddanie wniosku o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków

wymienionych w art. 7–9a u.o.p.z. pod kontrolę sądu oznacza między innymi, że sąd rozpoznający taki wniosek nie będzie związany jego treścią. W konsekwencji będzie mógł uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania określonych zmian, które z uwagi na charakter konsensualny będą musiały zostać zaakceptowane zarówno przez prokuratora, jak i przez przedstawiciela podmiotu zbiorowego. Jednocześnie, z uwagi na kompensacyjny charakter proponowanej regulacji, sąd będzie mógł odroczyć posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku, wyznaczając podmiotowi zbiorowemu i pokrzywdzonemu termin na porozumienie się co do naprawienia szkody lub zadośćuczynienia. W tym zakresie będzie możliwe także skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego na wniosek lub za zgodą stron.

W razie uwzględnienia wniosku sąd wyda wyrok stwierdzający odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i wymierzy temu podmiotowi uzgodnioną karę i środki. Kara, o której mowa w art. 7 u.o.p.z., będzie mogła być orzeczona w wysokości od 1000 do 5 000 000 zł, nie wyższej jednak niż 1,5% przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony będący podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Ten limitacyjny, górny wyznacznik wysokości kary, obniżony w stosunku do górnej granicy kary zasadniczej, ma stanowić zachętę dla podmiotów zbiorowych do korzystania z tego rozwiązania i pozwolić im na szybsze i efektywniejsze procedowanie w zakresie ich odpowiedzialności.

Z uwagi na już obowiązującą w prawie karnym procesowym zasadę lojalności procesowej projekt, podobnie jak w innych przypadkach postępowań konsensualnych, ogranicza możliwość zaskarżenia wyroku uzyskanego w projektowanym trybie. W takim przypadku będzie więc wykluczone podnoszenie przez strony zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych oraz niewspółmierności kary.

W przypadku nieuwzględnienia wniosku sąd postanowieniem umorzy postępowanie w przedmiocie wydania wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego. Takie orzeczenie nie będzie jednak, co oczywiste, kreować stanu powagi rzeczy osądzonej, a w konsekwencji nie będzie przeszkodą natury procesowej do złożenia wniosku w przedmiocie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego na zasadach ogólnych, a więc po uzyskaniu prejudykatu. Na postanowienie w przedmiocie umorzenia postępowania zażalenie nie będzie przysługiwać.

Uprawomocnienie się orzeczenia w przedmiocie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego miałoby także istotny wpływ na potencjalną odpowiedzialność osoby fizycznej – reprezentanta podmiotu zbiorowego. W takim przypadku sąd miałby możliwość fakultatywnego zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary lub jej warunkowego

zawieszenia. W przypadku, w którym podmiot zbiorowy naprawiłby szkodę w całości do czasu orzekania w przedmiocie odpowiedzialności osoby fizycznej, nadzwyczajne złagodzenie kary miałoby charakter obligatoryjny. Warunkowe zawieszenie kary będzie możliwe na warunkach określonych w art. 60 § 5 k.k., a więc wykonanie kary 5 lat pozbawienia wolności można będzie zawiesić tytułem próby na okres 10 lat. Powyższe rozwiązania, korzystne dla osoby, o której mowa w art. 3 u.o.p.z., są konsekwencją uznania, że wina w tym przypadku rozkłada się między podmiotem zbiorowym a osobą, o której mowa w art. 3 u.o.p.z., a pokrzywdzony dodatkowo ma zapewnioną pełną kompensację szkody.

Omawiany element jest niezwykle ważny dla projektowanej nowelizacji, ponieważ w ten sposób racjonalizuje on obecny stan prawny i faktyczny, w którym reprezentant odpowiada samodzielnie i w pełni za popełnienie czynu zabronionego, który w istocie był konsekwencją dysfunkcjonalnej działalności podmiotu zbiorowego.

Jeszcze raz należy podkreślić, że przywołany powyżej oportunistyczno-konsensualny sposób rozstrzygania o odpowiedzialności podmiotu zbiorowego byłby objęty pełną kontrolą, najpierw przez prokuratora, a następnie przez sąd. Wyklucza to ewentualne nieprawidłowości przy jego realizacji. Z drugiej strony są zabezpieczone również interesy podmiotu zbiorowego, ponieważ jego odpowiedzialność może być procedowana tylko z jego własnej i samodzielnej inicjatywy (za jego zgodą).

Proponowane rozwiązanie powinno się także przyczynić do większej dbałości kadry zarządzającej o właściwą „kulturę organizacyjną” swojego przedsiębiorstwa, która stanowi główną podstawę unikania przez niego i jego reprezentantów odpowiedzialności penalnej.

Z uwagi na fakt, że zgodnie z niezmiennym art. 12 u.o.p.z. w szczególnie uzasadnionych wypadkach, gdy czyn zabroniony stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego nie przyniósł temu podmiotowi korzyści, sąd może odstąpić od orzeczenia kary pieniężnej, poprzestając na orzeczeniu przepadku, zakazu lub podania wyroku do publicznej wiadomości – co nie daje możliwości orzeczenia w takim przypadku odszkodowania i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, w projekcie proponuje się zatem nadanie nowego brzmienia art. 12 u.o.p.z. przez uzupełnienie katalogu możliwości orzeczenia w przypadku odstąpienia od orzeczenia kary pieniężnej również obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

W projekcie zaproponowano nowelizację art. 14 i art. 15 u.o.p.z. przez dodanie regulacji o przedawnieniu orzekania oraz przedawnieniu wykonania kary i nałożonych środków o obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Zmiany w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu

Obowiązująca u.p.p.f.t. w art. 156 przewiduje odpowiedzialność karną dla osoby wyznaczonej do zgłaszania Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej, dalej „GIIF”, informacji wskazanych w art. 74, art. 86 oraz art. 90 u.p.p.f.t., to jest informacji dotyczących tzw. transakcji podejrzanych oraz okoliczności wskazujących na możliwość popełnienia przestępstwa prania pieniędzy. Jest to przestępstwo zagrożone karą do 5 lat pozbawienia wolności. Powyższe uregulowanie wprowadza zbędną i niczym nieuzasadnioną represję karną, w sytuacji, gdy wystarczające są sankcje administracyjne, przewidziane już na gruncie tej samej ustawy. Zgodnie bowiem z art. 147 pkt 13 u.p.p.f.t. instytucja obowiązana podlega karze administracyjnej za niezgłoszenie wyżej wymienionych informacji do GIIF. Jednocześnie karą administracyjną przewidzianą na gruncie ustawy jest między innymi zakaz pełnienia obowiązków na stanowisku kierowniczym w instytucji obowiązanej. Jest to zatem kara o charakterze indywidualnym, nakładana na osobę fizyczną, a nie na sam podmiot. Prowadzi to do wniosku, że osoba odpowiedzialna za zgłaszanie informacji do GIIF („MLRO”) może jednocześnie podlegać karze administracyjnej, a także karze kryminalnej wymierzonej na podstawie art. 156 u.p.p.f.t. Ponadto należy wskazać, że potencjalnie możliwy jest zbieg odpowiedzialności na gruncie art. 299 § 2 k.k. W praktyce organów ścigania oraz zawiadomień składanych przez GIIF wskazywana jest kwalifikacja kumulatywna art. 156 ust. 1 u.p.p.f.t. i art. 299 § 2 k.k., co prowadzi do sytuacji, w których osoby odpowiedzialne za zgłaszanie informacji do GIIF mogą być pociągane do odpowiedzialności na kilku różnych poziomach i podstawach prawnych. Brak zgłoszenia do GIIF wyżej wymienionych informacji jest traktowany jako świadczenie innych usług mających na celu ukrycie przestępczego pochodzenia środków. Jest to jednocześnie konsekwencja przyjęcia, że taką odpowiedzialność może ponieść wyłącznie pracownik podmiotu obowiązane do rejestracji transakcji, czyli instytucji obowiązanych na gruncie u.p.p.f.t.

Taka regulacja powoduje, że jednostki pełniące funkcję osób zgłaszających określone informacje do GIIF są dzisiaj narażone na znaczną represję, w tym na represję karną, co nie znajduje racjonalnego uzasadnienia. Jest to przykład bezpośredniego przeniesienia odpowiedzialności na inne jednostki spoza ścisłej kardy zarządzającej i to jednocześnie przy kumulatywnej odpowiedzialności administracyjnej tak samej instytucji obowiązanej, jak i osoby fizycznej. Wyeliminowanie odpowiedzialności karnej wskazanej w art. 156 u.p.p.f.t. spowoduje właściwe określenie odpowiedzialności na gruncie administracyjnym

i jednocześnie pozwoli na skoncentrowanie spraw z u.p.p.p.f.t. w ramach jednego podmiotu, to jest GIIF i potencjalnie sądów administracyjnych. Trudno bowiem znaleźć powód, dla którego osoba fizyczna miałaby ponosić odpowiedzialność karną w sytuacji niedopełnienia obowiązków o charakterze administracyjnym.

Należy jeszcze podkreślić, że ustawodawca unijny, we wszystkich dyrektywach AML, nie wprowadził wymogu karnej odpowiedzialności za nieprzekazywanie wyżej wymienionych informacji, pozostawiając to wyłącznie krajowemu ustawodawcy. W praktyce Polska jest jednym z niewielu państw, które przewidują odpowiedzialność karną na tej podstawie.

W związku z powyższym niniejszy projekt zakłada uchylenie art. 156 u.p.p.p.f.t. i wprowadzenie w jego miejsce nowego art. 154a u.p.p.p.f.t., który obejmie swoim zakresem ten sam zbiór czynów, przewidując jednak karanie w trybie administracyjnym, w formie kary pieniężnej. Proponowane rozwiązanie zostanie zamieszczone bezpośrednio po art. 154 u.p.p.p.f.t., który reguluje kwestie odpowiedzialności osoby fizycznej pełniącej funkcje zarządcy w instytucji, która dopuściła się naruszenia obowiązków wynikających z u.p.p.p.f.t. Proponowany przepis zawiera wskazanie maksymalnego wymiaru przewidzianej kary pieniężnej, analogicznego do wymiaru określonego w art. 154 u.p.p.p.f.t., jak również wskazanie na odpowiednie stosowanie przepisów art. 150 ust. 4 i 5 u.p.p.p.f.t. regulujących zasady określania wysokości kar pieniężnych oraz zasady odstępowania od wymierzenia kary. Przepis wskazuje też bezpośrednio na obowiązki, których naruszenie będzie skutkowało nałożeniem kary, to jest obowiązki określone w art. 74 ust. 1, art. 76, art. 86 ust. 1 lub art. 90 ust. 1 u.p.p.p.f.t., które były do tej pory objęte zakresem regulacji uchylanego art. 156 u.p.p.p.f.t. Rozwiązanie to pozwoli wyeliminować sytuacje, w których w postępowaniu prowadzonym przeciwko organizacji obowiązanej zostaje orzeczona kara administracyjna skierowana przeciwko osobie fizycznej (na podstawie art. 150 ust. 1 pkt 4 u.p.p.p.f.t.), która to osoba podlega później dodatkowo odpowiedzialności karnej na mocy art. 156 u.p.p.p.f.t.

Projekt przewiduje, że ustawa wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Projektowana regulacja nie jest sprzeczna z zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych i nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie

sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projekt będzie miał wpływ na przedsiębiorców.

OSR projektu nie był oceniany w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806, z późn. zm.).

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie „Rządowy Proces Legislacyjny”, zgodnie z § 4 i § 52 Regulaminu pracy Rady Ministrów oraz stosownie do wymogów art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2025 r. poz. 677).

Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych, ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary oraz ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Sprawiedliwości Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Pod względem legislacyjnym i merytorycznym: Arkadiusz Myrcha, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu <u>opiekun legislacyjny:</u> Monika Walewska, Zastępca Dyrektora Departamentu Legislacyjnego e-mail: sekretariat.dl@ms.gov.pl; tel. 22 52 12 764 Beata Woźniak-Tuszyńska, Główny Specjalista-Prokurator, Departament Legislacyjny e-mail: beata.wozniak-tuszyńska@ms.gov.pl; tel. 22 52 12 343 <u>opiekun merytoryczny:</u> Michał Hara, Dyrektor Departamentu Prawa Karnego e-mail: sekretariat.dpk@ms.gov.pl tel. 22 52 12 645 Medard Ossowski, Specjalista, Departament Prawa Karnego, e-mail: medard.ossowski@ms.gov.pl; tel. 22 52 12 447	Data sporządzenia 26.06.2025 r. Źródło DEREGULACJA Nr w Wykazie prac RM UDER45
---	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Projektowana ustawa ma na celu wprowadzenie zmian o charakterze deregulacyjnym w trzech obszarach prawa gospodarczego, tj.:

- **w ustawie z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 18 i 96), dalej jako „k.s.h”.**

Obecnie obowiązujący art. 18 § 2–5 k.s.h. reguluje zakaz pełnienia funkcji w organach spółek handlowych przez okres pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku skazującego przestępstwa określone w art. 587–587², art. 590 i art. 591 k.s.h. oraz art. 228–231 i rozdziałach XXXIII–XXXVII ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (dalej jako: k.k.). Wskazać należy na złożoność i szeroki katalog możliwych stanów faktycznych prowadzących do wydania orzeczenia stwierdzającego popełnienie czynu wskazanego w art. 18 k.s.h. Czyny wymienione w art. 18 §2 k.s.h. nie są czynami o dualnej naturze, gdzie ich ocena musi być jednoznacznie dopuszczająca lub w równym stopniu potępiająca. Przykładem mogą być czyny z rozdziału XXXV k.k. tj. przestępstwa przeciwko mieniu, w świetle których osoba, która dopuszcza się kradzieży drewna z lasu, czy zniszczenia rzeczy cudzej, które to przestępstwa mogą mieć w konkretnym stanie faktycznym bardzo niską szkodliwość, byłaby objęta zakazem z art. 18 k.s.h.. Mimo to, rozwiązanie z art. 18 § 2–5 k.s.h. stosowane jest automatycznie bez względu na wyrok sądowy i okoliczności danej sprawy, co jest bardzo daleko idącą ingerencją państwa w swobodę działania spółek. Zarzut wadliwości omawianej regulacji uzasadnia dodatkowo fakt represyjnego prawa karnego gospodarczego.

Ten sam okres stosowania zakazu dotyczy osób skazanych na niskie kary, jak też osób otrzymujących najwyższe wymiary kar określonych we wskazanych przepisach. Skoro zatem i tak dochodzi do oceny przez sąd ex post (choć w ograniczonym zakresie), to zasadnym wydaje się rozszerzenie zakresu tej oceny i umożliwienie sądowi dostosowania dolegliwości środka karnego do wymogów konkretnej sprawy. Należy podkreślić, że w przypadku cięższych przestępstw sąd karny ma możliwość orzeczenia zakazu zajmowania określonego stanowiska, na mocy art. 39 pkt 2aa k.k., wobec czego wspomniany interes spółki, jej udziałowców i wierzycieli jest w tym obszarze zapewniony. Zawarta w art. 18 § 4 k.s.h. możliwość następczego miarkowania w drodze następczego złożenia wniosku o zwolnienie z sankcji zakazu pełnienia funkcji w spółce nie jest wystarczająca, gdyż dotyczy jedynie przestępstw nieumyślnych. Należy zatem umożliwić sądowi dostosowanie dolegliwości środka karnego do sytuacji w danej sprawie, na wypadek sytuacji, gdy, w ocenie sądu, osoba skazana nie zasługuje na zakaz uregulowany w art. 18 § 2–5 k.s.h. Kontrola sądowa zagwarantuje realizację celu 18 § 4 k.s.h. w postaci ochrony interesu spółki, jej udziałowców oraz wierzycieli przez uniemożliwienie pełnienia funkcji członka organu tym osobom, które nie dają rękojmi zarówno należytego sprawowania mandatu, jak i uczciwości działania w obrocie gospodarczym. Osoba która, pomimo skazania, zdaniem sądu nie zasługuje na wymierzenie jej kary zakazu, daje rękojmi uczciwości i należytego wykonywania funkcji, więc nie stanowi zagrożenia

dla obrotu gospodarczego. Pozostawienie możliwości sądowego miarkowania stosowania tego środka karnego pozwala na lepsze dostosowanie go do warunków konkretnej sprawy.

Reasumując należy zwrócić uwagę na konieczność wyważenia wartości w postaci ochrony interesów spółki, jej udziałowców i wierzycieli oraz wartości swobody samostanowienia i podejmowania decyzji przez podmioty obrotu gospodarczego. Celem art. 18 k.s.h. jako całego jest zapewnienie takiej ochrony, natomiast wskazać należy, że w obecnym brzmieniu przepisów jest ona bardzo daleko idącą ingerencją państwa we wspomnianą swobodę działania spółek. Za pewnego rodzaju poważne przestępstwa, środek karny w postaci analizowanego zakazu taką ochronę zapewnia i zapewnić powinien, natomiast wątpliwości budzi zasadność automatycznego obejmowania takim środkiem wszystkich przestępstw wymienionych w art. 18, niezależnie od ich wagi. Należy podkreślić, że w **przypadku cięższych przestępstw sąd karny ma możliwość orzeczenia zakazu zajmowania określonego stanowiska, na mocy art. 39 pkt 2aa k.k., wobec czego wspomniany interes spółki, jej udziałowców i wierzycieli jest w tym obszarze zapewniony**. W świetle przepisów k.s.h., obecne rozwiązanie polegające na bezwzględnym i automatycznym stosowaniu omawianego zakazu (dolegliwości karnoprawnej), bez względu na wyrok sądu i konkretne okoliczności danej sprawy, uznać należy za rozwiązanie wykraczające poza uzasadniony zakres ochrony omawianych interesów. Zarzut wadliwości omawianej regulacji uzasadnia dodatkowo fakt represyjnego prawa karnego gospodarczego. Fakt ten sprawia, że przedsiębiorca narażony jest na podwyższone ryzyko przypisania mu odpowiedzialności karnej. Pozostawienie możliwości sądowego miarkowania stosowania tego środka karnego pozwala na lepsze dostosowanie go do warunków konkretnej sprawy. Kolejną kwestią w zakresie przepisów Kodeksu spółek handlowych, którego rozwiązanie ma na celu niniejszy projekt, jest art. 586 k.s.h.

Wskazać należy, że w praktyce wymiaru sprawiedliwości postępowania w tym przedmiocie należą do nielicznych. Przestępstwa te nie należą do głównej kategorii przestępstw popełnianych w ramach obrotu gospodarczego (w ostatnim roku dostępnej statystyki było to zaledwie 65 prawomocnych skazań za przestępstwo z art. 586 k.s.h., co oscyluje wokół średniej liczby skazań na przestrzeni lat 2008–2018). Tym niemniej należy zauważyć, że jest to najczęściej popełniane przestępstwo spośród wszystkich czynów zabronionych stypizowanych w Kodeksie spółek handlowych (pozostałe w okresie statystycznym do 2018 r. charakteryzuje brak prawomocnych skazań, względnie kilka rocznie). Warto również zwrócić uwagę, że co najmniej 80% orzekanych kar za przestępstwa stypizowane w Kodeksie spółek handlowych to samoistne kary grzywny. Z kolei 6% wyżej wspomnianych kar to kary ograniczenia wolności, zaś pozostała, niewielką jak na polskie warunki część (zaledwie 14%) stanowi kara pozbawienia wolności – niemal wyłącznie z zastosowaniem probacji w postaci warunkowego zawieszenia jej wykonania. Prowadzi to do wniosku, że sens utrzymywania obecnej sankcji w postaci kary pozbawienia wolności jest niezasadny.

Wobec powyżej zidentyfikowanych problemów projektowane rozwiązanie zakłada zmianę sankcji karnej poprzez wyeliminowanie kary pozbawienia wolności. Aktualne zagrożenie przewidziane w tym przepisie jest zbyt surowe i nieproporcjonalne do tej kategorii zachowań. Wystarczającym będzie pozostawienie zagrożenia w postaci kary grzywny albo kary ograniczenia wolności.

Postępowania w tym przedmiocie należą do nielicznych:

Rok	Liczba skazanych na podstawie art. 586 k.s.h.
2008	78
2009	59
2010	45
2011	56
2012	53
2013	53
2014	80
2015	74
2016	67
2017	80
2018	65
2019	63
2020	58
2021	65
2022	60
2023	62
2024	33

Co najmniej 80% orzekanych kar za przestępstwa stypizowane w k.s.h. to samoistne kary grzywny. Z kolei 6% wyżej wspomnianych kar to kary ograniczenia wolności, zaś pozostała, niewielką jak na polskie warunki część (zaledwie 14%)

stanowi kara pozbawienia wolności – niemal wyłącznie z zastosowaniem probacji w postaci warunkowego zawieszenia jej wykonania.

Konieczne jest ponadto wskazanie, że wierzyciel ma zapewnioną ochronę prawną na podstawie innych przepisów:

- 1) może sam złożyć wniosek o upadłość (art. 20 ust. 1 *Prawa upadłościowego*);
- 2) dłużnik i osoby go reprezentujące ponoszą odpowiedzialność cywilnoprawną (odszkodowawczą) za ewentualną szkodę wyrządzoną wskutek złożenia fałszywego wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 21 ust. 3 *Prawa upadłościowego* oraz art. 293 i nast. k.s.h. oraz art. 483 i nast. k.s.h.);
- 3) zgodnie z art. 373 ust. 1 pkt 1 *Prawa upadłościowego*, sąd upadłościowy może na wniosek wierzycieli orzec pozbawienie na okres od jednego do dziesięciu lat prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu osoby, która ze swej winy: 1) będąc do tego zobowiązana z mocy ustawy, nie złożyła w ustawowym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości albo 1a) faktycznie zarządzając przedsiębiorstwem dłużnika, istotnie przyczyniła się do niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w ustawowym terminie, albo 2) po ogłoszeniu upadłości nie wydała lub nie wskazała majątku, ksiąg rachunkowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego, w tym danych w postaci elektronicznej, do których wydania lub wskazania była obowiązana z mocy ustawy, albo 3) jako upadły po ogłoszeniu upadłości ukrywała, niszczyła lub obciążała majątek wchodzący w skład masy upadłości, albo 4) jako upadły w toku postępowania upadłościowego nie wykonała innych obowiązków ciążyących na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądu albo sędziego-komisarza, albo też w inny sposób utrudniała postępowanie;
- 4) dłużnik i osoby go reprezentujące ponoszą odpowiedzialność karnoprawną już za rozporządzenie przez dłużnika swoim mieniem w sytuacji zagrożenia jego niewypłacalnością, skutkującym niezaspokojeniem wierzytelności wierzyciela (art. 300 § 1 i § 2 k.k., art. 301 § 1 k.k. oraz art. 302 § 1 k.k.), albo też za samo umyślne albo nieumyślne doprowadzenie dłużnika do niewypłacalności (art. 301 § 2 i § 3 k.k.).

- w ustawie z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. z 2024 r. poz. 1822), dalej jako „u.o.p.z.”.

Obecnie, aby wykazać odpowiedzialność podmiotu zbiorowego na gruncie ww. ustawy za czyny zabronione pod groźbą kary, konieczne jest uprzednie uzyskanie prawomocnego orzeczenia sądu karnego (z wyjątkiem przestępstw przeciwko środowisku), jak i ustalenie, że przestępstwa lub przestępstwa skarbowego dopuściła się jedna z osób wskazanych w art. 3 u.o.p.z., przy jednoczesnym udowodnieniu winy w wyborze lub nadzorze w stosunku do osób, określonych w art. 3 pkt 2 lub 3 u.o.p.z. ze strony organu lub przedstawiciela podmiotu zbiorowego lub też winy w organizacji podmiotu zbiorowego (art. 5 pkt 1 i 2 u.o.p.z.). Niewykazanie chociażby jednej z przesłanek określonych powyżej czyni niemożliwym przypisanie takiej odpowiedzialności, co w praktyce bardzo utrudnia stosowanie ustawy, które obecnie w ujęciu statystycznym wygląda następująco:

Zbiornicze zestawienie danych za lata 2016 – I półrocze 2024:

Rok	Liczba wniosków	Liczba orzeczeń, w tym również dotyczących rozpoznania wniosków z lat poprzednich	Liczba orzeczeń o stwierdzeniu odpowiedzialności podmiotu zbiorowego	liczba orzeczeń o nieuwzględnieniu wniosku prokuratora	Liczba orzeczeń o zawieszeniu postępowania	Liczba orzeczeń o zwrocie wniosku prokuratora
2016	27	5	3	2	0	0
2017	2	21	16	2	1	2
2018	2	2	2	0	0	0
2019	3	2	2	0	0	0
2020	3	1	1	0	0	0
2021	17	19	9	10	0	0
2022	12	2	2	0	0	0
2023	15	11	9	2	0	0
2024 – I półrocze	16	12	8	2	1	1
Łącznie	97	75	52	18	2	3

Co roku do odpowiedzialności pociąganych jest tylko kilka podmiotów zbiorowych, co oznacza, że u.o.p.z. w praktyce niemal nie funkcjonuje.

W praktyce zamiast podmiotu zbiorowego, do odpowiedzialności często pociągany jest jego reprezentant (np. prezes zarządu) nie tylko z powodu jego własnych czynów, ale często *de facto* wyłącznie z powodu pełnionej funkcji. Powoduje to dodatkowe ryzyko osobiste związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Powoduje to konieczność z jednej strony przywrócenia efektywności stosowania u.o.p.z., a z drugiej zrationalizowanie odpowiedzialności menedżerów.

– **w ustawie z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2025 r. poz. 644), dalej jako „u.p.p.f.t.”.**

W celu ochrony obrotu finansowego i jego uczestników przed wprowadzeniem środków pieniężnych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł, art. 156 u.p.p.f.t. przewiduje odpowiedzialność karną dla osoby wyznaczonej do zgłaszania Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej, dalej jako „GIIF”, informacji dotyczących tzw. transakcji podejrzanych oraz okoliczności wskazujących na możliwość popełnienia przestępstwa prania pieniędzy. Jest to przestępstwo zagrożone karą do 5 lat pozbawienia wolności. Powyższe uregulowanie wprowadza zbędną i niczym nie uzasadnioną represję karną, w sytuacji, gdy wystarczające są sankcje administracyjne, przewidziane już na gruncie tej samej ustawy.

Zgodnie z art. 147 pkt 13 u.p.p.f.t. instytucja obowiązana podlega karze administracyjnej za niezgłoszenie ww. informacji do GIIF. Jednocześnie karą administracyjną przewidzianą na gruncie ustawy jest m.in. zakaz pełnienia obowiązków na stanowisku kierowniczym w instytucji obowiązanej. Jest to zatem kara o charakterze indywidualnym, nakładana na osobę fizyczną, a nie na sam podmiot. Prowadzi to do wniosku, że osoba odpowiedzialna za zgłaszanie informacji do GIIF („MLRO”) może jednocześnie podlegać karze administracyjnej, a także karze kryminalnej wymierzonej na podstawie art. 156 u.p.p.f.t.

Taka regulacja powoduje, że jednostki pełniące funkcję osób zgłaszających określone informacje do GIIF są dzisiaj narażone na znaczną represję, w tym na represję karną, co nie znajduje racjonalnego uzasadnienia. Jest to przykład bezpośredniego przeniesienia odpowiedzialności na inne jednostki spoza ścisłej kardy zarządzającej i to jednocześnie przy kumulatywnej odpowiedzialności administracyjnej tak samej instytucji obowiązanej jak i osoby fizycznej.

Ponadto ustawodawca unijny w żadnej dyrektywie nie wprowadził wymogu karnej odpowiedzialności za nieprzekazywanie ww. informacji.

W wyniku analizy danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości i Krajowego Rejestru Sądowego od 2014 do 2024 r. nie stwierdzono wyroków skazujących na podstawie art. 156 u.p.p.f.t., co sugeruje, że w praktyce przepis ten *de facto* nie funkcjonuje.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projektowana regulacja przewiduje zmianę art. 18 § 4 k.s.h. poprzez wykreślenie z niego wyłączenia możliwości sądowego zwolnienia z zakazu pełnienia funkcji w spółce w przypadku przestępstw popełnionych umyślnie. Ocena faktyczna danego przypadku oraz decyzja w sprawie zastosowania zakazu pozostanie w dyspozycji sądu. Takie rozwiązanie jest zmianą pożądaną również z punktu widzenia deregulacji prawa gospodarczego.

W art. 586 k.s.h. wprowadza się zmianę polegającą na zmianie sankcji poprzez wyeliminowanie kary pozbawienia wolności.

Zmiany art. 14, 15, 26, 42 i 43 u.o.p.z. mają charakter dostosowujący w tym zakresie poprzez uwzględnienie w nich także naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Projektowany art. 43a u.o.p.z. przewiduje nowy, szczególny tryb postępowania. Zakłada on umożliwienie procedowania odpowiedzialności podmiotu zbiorowego bez warunku (prejudykatu) w postaci prawomocnego skazania jego reprezentanta, co przyspieszy postępowanie i zwiększy efektywność stosowania u.o.p.z. Prawomocne poddanie się karze przez podmiot zbiorowy odpowiednio łagodziłoby odpowiedzialność karną jego reprezentanta za czyn popełniony w warunkach określonych w omawianej ustawie. Ma to na celu zachęcenie reprezentantów podmiotów zbiorowych do poddania się tej procedurze. Jednocześnie zagwarantowana będzie pełna kontrola sądowa nad takimi rozstrzygnięciami.

Prokurator będzie mógł wystąpić do sądu z wnioskiem o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków wymienionych w art. 7–9a u.o.p.z. niezależnie od tego, czy postępowanie karne przeciwko osobie fizycznej, o której mowa w art. 21 ust. 1 u.o.p.z., zostało wszczęte, toczy się (zostało zawieszone) i w jakiej jest fazie (postępowanie przygotowawcze albo sądowe). Wystąpienie z rzeczonym wnioskiem przez prokuratora będzie możliwe wyłącznie w razie ustalenia, że okoliczności, o których mowa w art. 3 i 5 u.o.p.z., nie budzą wątpliwości. Chodzi zatem o ustalenie, że czyn zabroniony został popełniony przez reprezentanta podmiotu zbiorowego w warunkach jego zawinienia, tj. winy w nadzorze lub wyborze oraz winy organizacyjnej. Są to kluczowe warunki odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Co jest przy tym oczywiste, proponowane kary i środki muszą uwzględniać prawnie chronione interesy pokrzywdzonego. Z tego względu projektowane rozwiązanie poszerza katalog możliwych do orzeczenia na podstawie u.o.p.z. środków reakcji prawnej o środki kompensacyjne, tj. naprawienie szkody albo zadośćuczynienie (projektowany art. 9a u.o.p.z.).

Wniosek prokuratora, o którym mowa w art. 43a ust. 1 u.o.p.z. będzie podlegał takiej samej procedurze i reżimowi jak zwykły wniosek o pociągnięcie podmiotu zbiorowego do odpowiedzialności. Właściwym do jego rozpoznania będzie sąd rejonowy, ustalony według zasad wskazanych w art. 24 u.o.p.z. W rozpoznaniu wniosku na posiedzeniu jawnym będą mogli wziąć udział: przedstawiciel podmiotu zbiorowego wraz ze swoim obrońcą, prokurator, pokrzywdzony wraz z

pełnomocnikiem oraz osoba fizyczna o której mowa w art. 3 u.o.p.z. wraz ze swoim obrońcą. Zagwarantuje to prawo do informacji dla podejrzanego/oskarżonego w postępowaniu karnym.

Poddanie wniosku o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków wymienionych w art. 7–9a u.o.p.z. pod kontrolę sądu oznacza, że sąd rozpoznający taki wniosek nie będzie związany jego treścią i będzie mógł uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania określonych zmian, które z uwagi będą musiały zostać zaakceptowane zarówno przez prokuratora, jak i przez przedstawiciela podmiotu zbiorowego.

Jednocześnie sąd będzie mógł odroczyć posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku, wyznaczając podmiotowi zbiorowemu i pokrzywdzonemu termin na porozumienie się co do naprawienia szkody lub zadośćuczynienia. Możliwe będzie także skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego na wniosek lub za zgodą stron.

Zawarcie porozumienia będzie wymagało uprzedniej zgody organu podmiotu zbiorowego właściwego do podejmowania decyzji w sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu, zgodnie z przepisami prawa lub aktem założycielskim tego podmiotu. Czynności dokonane bez wymaganej zgody, nie wywołają skutków prawnych.

W razie uwzględnienia wniosku sąd wyda wyrok stwierdzający odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i wymierzy temu podmiotowi uzgodnioną karę i środki. Kara, o której mowa w art. 7 u.o.p.z., będzie mogła być orzeczona w wysokości od 1000 do 5 000 000 zł, nie wyższej jednak niż 1,5% przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony będący podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Ma to stanowić zachętę dla podmiotów zbiorowych do korzystania z tego rozwiązania i pozwolić im na szybsze i efektywniejsze procedowanie w zakresie ich odpowiedzialności.

Projekt ogranicza możliwość zaskarżenia wyroku uzyskanego w projektowanym trybie. Podnoszenie przez strony zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych oraz niewspółmierności kary będzie wykluczone. Jest to rozwiązanie analogiczne do innych postępowań konsensualnych i wynika z zasady lojalności procesowej.

W przypadku nieuwzględnienia wniosku, sąd postanowieniem umorzy postępowanie w przedmiocie wydania wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego. Takie orzeczenie nie będzie jednak, kreować stanu powagi rzeczy osądzonej, co oznacza, że nie będzie przeszkód natury procesowej do złożenia wniosku w przedmiocie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego na zasadach ogólnych, a więc po uzyskaniu prejudykatu. Na postanowienie w przedmiocie umorzenia postępowania nie będzie przysługiwało zażalenie.

Uprawnomocnienie się orzeczenia w przedmiocie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego może mieć istotny wpływ na potencjalną odpowiedzialność osoby fizycznej – reprezentanta podmiotu zbiorowego. W takim przypadku sąd będzie miał możliwość fakultatywnego zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary lub jej warunkowego zawieszenia. W przypadku, w którym podmiot zbiorowy naprawiłby szkodę w całości do czasu orzekania w przedmiocie odpowiedzialności osoby fizycznej, nadzwyczajne złagodzenie kary będzie miało charakter obligatoryjny. Warunkowe zawieszenie kary będzie możliwe na warunkach określonych w art. 60 § 5 k.k., a więc wykonanie kary 5 lat pozbawienia wolności można będzie zawiesić tytułem próby na okres 10 lat. Powyższe rozwiązania, korzystne dla osoby, o której mowa w art. 21 ust. 1 u.o.p.z., są konsekwencją uznania, że wina w tym przypadku rozkłada się między podmiotem zbiorowym a osobą, o której mowa w art. 3 u.o.p.z., a pokrzywdzony dodatkowo ma zapewnioną pełną kompensację szkody.

Projekt zakłada uchylenie art. 156 u.p.p.p.f.t. i wprowadzenie w jego miejsce nowego art. 154a u.p.p.p.f.t., który obejmie swoim zakresem ten sam zbiór czynów, przewidując jednak karanie w trybie administracyjnym, w formie kary pieniężnej w wysokości do 1 000 000 zł, analogicznie do wymiaru określonego w art. 154 u.p.p.p.f.t., jak również wskazanie na odpowiednie stosowanie przepisów art. 150 ust. 4 i 5 u.p.p.p.f.t. regulujących zasady określania wysokości kar pieniężnych oraz zasady odstępowania od wymierzenia kary. Czyn kryminalizowany w art. 156 ust. 1 pkt 1 u.p.p.p.f.t. ma charakter niedopełnienia obowiązku natury administracyjnej. Polega on na niedokonaniu powiadomienia organu o wystąpieniu okoliczności mogących wskazywać na popełnienie przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Ust. 1 pkt 2 wskazuje z kolei na podanie danych nieprawdziwych lub ich zatajenie. Oba te czyny nie stanowią bezpośrednio przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, mając charakter akcesoryjny do omawianych przestępstw, ani też nie polegają na wprowadzaniu do obrotu pieniędzy pochodzących z nielegalnych źródeł. Wobec powyższego, sankcja administracyjna wydaje się w zupełności wystarczającą.

Wyeliminowanie odpowiedzialności karnej z u.p.p.p.f.t. wskazanej w art. 156 u.p.p.p.f.t. spowoduje właściwe określenie odpowiedzialności na gruncie administracyjnym i jednocześnie pozwoli na skoncentrowanie spraw z u.p.p.p.f.t. w ramach jednego podmiotu, tj. GIIF i potencjalnie sądów administracyjnych.

Skuteczność, proporcjonalność i odstraszący charakter kar lub środków nie jest rozumiany w prawie Unii Europejskiej jako tożsamy z charakterem karnym. Przeciwnie, prawodawstwo unijne częstokroć decyduje się na środki w postaci kar pieniężnych, których wymiar gwarantuje spełnienie wszystkich trzech przesłanek. Co więcej, żadna z dyrektyw poświęconych praniu pieniędzy nie wprowadza wymogu odpowiedzialności karnej za nieprzekazanie informacji, a Polska jest jednym z nielicznych państw UE, które zdecydowało się na taki krok.

Projektowane zmiany w art. 1 ust. 3, art. 12 ust. 1 pkt 6, art. 12 ust. 1a pkt 4 i w art. 12 ust. 2a pkt 1 mają charakter dostosowujący w tym zakresie poprzez uwzględnienie w nich także obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

W ramach oceny skutków regulacji przeprowadzono analizę prawnoporównawczą dotyczącą zasad ponoszenia odpowiedzialności przez osoby wyznaczone do zgłaszania Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej informacji o transakcjach podejrzanych oraz okolicznościach wskazujących na możliwość prania pieniędzy. Należy zauważyć, że ustawodawca unijny w żadnej dyrektywie nie wprowadził wymogu karnej odpowiedzialności za nieprzekazywanie ww. informacji.

Francja

We Francji odpowiedzialność za niewykonanie obowiązku zgłaszania podejrzanych transakcji w ramach przeciwdziałania praniu pieniędzy regulowana jest przez Kodeks Karny (Code pénal) oraz Kodeks Monetarny i Finansowy (Code monétaire et financier¹⁾. Francuski Kodeks monetarny i finansowy nakłada obowiązek zgłaszania transakcji podejrzanych na szeroką grupę podmiotów, w tym instytucje finansowe, ubezpieczycieli, prawnicze profesje zaufania publicznego i pośredników w obrocie nieruchomościami. Artykuł L561-36-1 Kodeksu Monetarnego i Finansowego²⁾ przewiduje możliwość nałożenia sankcji administracyjnych na osoby odpowiedzialne za naruszenia przepisów AML, takich jak zakaz wykonywania zawodu, cofnięcie akredytacji czy wykreślenie z listy kwalifikowanych osób.

Niemcy

W niemieckiej ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy (Geldwäschegesetz – GwG³⁾) obowiązek zgłaszania podejrzanych transakcji spoczywa na szerokim katalogu podmiotów, m.in. bankach, doradcach podatkowych i notariuszach. Za niewykonanie obowiązku grozi kara pieniężna, której wysokość może sięgać do 100 000 euro dla osób fizycznych. Za naruszenie obowiązku zgłoszenia podejrzanej transakcji, instytucje mogą zostać ukarane grzywną do 150 000 euro. W przypadku poważnych, systematycznych lub powtarzających się naruszeń, grzywna może wynieść do 1 miliona euro lub dwukrotności korzyści uzyskanych z naruszenia. Dla instytucji finansowych, które są osobami fizycznymi, grzywna może wynieść do 5 milionów euro, a dla osób prawnych do 10% rocznego obrotu z poprzedniego roku.⁴⁾ Dodatkowo, w przypadku naruszeń karnych, odpowiedzialność może obejmować również odpowiedzialność osobistą menedżerów i pracowników instytucji.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Sądy powszechne	319 – sądy rejonowe 47 – sądy okręgowe 11 – sądy apelacyjne	Ministerstwo Sprawiedliwości	Możliwość sądowego zwolnienia z zakazu pełnienia funkcji w spółce w przypadku przestępstw popełnionych umyślnie. Możliwość orzekania wobec podmiotu zbiorowego środków kompensacyjnych. Nowa procedura wystąpienia przez prokuratora do sądu z wnioskiem o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków.
Podmioty definiowane przez ustawę jako podmioty zbiorowe	3601 dużych przedsiębiorców 2 554 874 mikro, małych i średnich przedsiębiorców 665 866 spółek 10 708 spółdzielni	Mały rocznik statystyczny 2024 Raport o stanie sektora MSP 2024	Możliwość sądowego zwolnienia z zakazu pełnienia funkcji w spółce w przypadku przestępstw popełnionych umyślnie. Możliwość orzekania wobec podmiotu zbiorowego środków kompensacyjnych. Nowa procedura wystąpienia przez prokuratora do sądu z wnioskiem o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków.

¹⁾ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006072026/
²⁾ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000041578162/
³⁾ https://www.gesetze-im-internet.de/gwg_2017/
⁴⁾ https://www.gesetze-im-internet.de/gwg_2017/_56.html

			Możliwość zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary lub jej warunkowego zawieszenia wobec osoby, o której mowa w art. 21 ust. 1 u.o.p.z. w przypadku prawomocnego stwierdzenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.
Mieszkańcy Polski	37 545 tys. (dane z lutego 2025 r.)	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość uzyskania kompensacji w sprawach z tytułu odpowiedzialności podmiotów zbiorowych. Możliwość zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary lub jej warunkowego zawieszenia wobec osoby, o której mowa w art. 21 ust. 1 u.o.p.z. w przypadku prawomocnego stwierdzenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Uchylenie art. 156 u.p.p.p.f.t. i wprowadzenie w jego miejsce nowego art. 154a u.p.p.p.f.t., który obejmie swoim zakresem ten sam zbiór czynów, przewidując jednak karanie w trybie administracyjnym, w formie kary pieniężnej.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Zgodnie z § 61 ust. 5 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806, z późn. zm.) oraz stosownie do wymogów art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2025 r. poz. 677), projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie „Rządowy Proces Legislacyjny”.

Z uwagi na deregulacyjny charakter projektowanych rozwiązań projekt będzie procedowany w trybie odrębnym określonym w § 98–100 Regulaminu pracy Rady Ministrów bez przeprowadzenia uzgodnień, konsultacji publicznych i opiniowania.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z 2025 r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0 (2025)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)
Dochody ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZUS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NFZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inne podmioty	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wydatki ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZUS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NFZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inne podmioty	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródła finansowania

Projektowana regulacja może wywołać skutki finansowe dla budżetu państwa w postaci zmiany wysokości dochodów z kar grzywny i kar administracyjnych.

W myśl art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, z późn. zm.), środki publiczne pochodzące z poszczególnych tytułów nie mogą być przeznaczane na finansowanie imiennie wymienionych wydatków, określona w tym artykule zasada niefunduszowania lub zasada jedności materialnej (merytorycznej) budżetu wprowadza nakaz unikania łączenia zarówno finansowego, jak i logicznego poszczególnych kategorii środków publicznych – głównie dochodów publicznych – z określonymi wydatkami. Znajduje to potwierdzenie w art. 6 i art. 7 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych

		(Dz. U. z 2024 r. poz. 104), które wskazują, że naruszeniem dyscypliny finansów publicznych jest niedokonanie w terminie wpłaty do budżetu w należnej wysokości dochodów przez jednostkę budżetową oraz przeznaczenie dochodów uzyskiwanych przez jednostkę budżetową na wydatki ponoszone w tej jednostce.						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		Projektowana regulacja może spowodować zmianę wysokości dochodów budżetu państwa z tytułu uchylenia art. 156 u.p.p.p.f.t. i wprowadzenia w jego miejsce nowego art. 154a u.p.p.p.f.t., który obejmie swoim zakresem ten sam zbiór czynów, przewidując jednak karanie w trybie administracyjnym, w formie kary pieniężnej w wysokości do 1 000 000 zł. Wysokość tych dochodów jest trudna do oszacowania, ponieważ wysokość kary jest uzależniona od wyroku sądu w danej sprawie. Ministerstwo Sprawiedliwości nie dysponuje danymi na temat liczby skazanych na podstawie art. 156 u.p.p.p.f.t.						
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe								
		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0 (2025)	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2025 r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Przedmiotowy projekt wpłynie na przedsiębiorców poprzez: – możliwość sądowego zwolnienia z zakazu pełnienia funkcji w spółce w przypadku przestępstw popełnionych umyślnie, – możliwość orzekania wobec podmiotu zbiorowego środków kompensacyjnych, – nową procedurę wystąpienia przez prokuratora do sądu z wnioskiem o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków oraz – możliwość zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary lub jej warunkowego zawieszenia wobec osoby, o której mowa w art. 21 ust. 1 u.o.p.z. w przypadku prawomocnego stwierdzenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. – uchylenie art. 156 u.p.p.p.f.t. i wprowadzenie w jego miejsce nowego art. 154a u.p.p.p.f.t., który obejmie swoim zakresem ten sam zbiór czynów, przewidując jednak karanie w trybie administracyjnym, w formie kary pieniężnej.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w tym osoby z niepełnosprawnościami i starsze	Projekt wpłynie na obywateli poprzez możliwość uzyskania kompensacji w sprawach z tytułu odpowiedzialności podmiotów zbiorowych i możliwość zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary lub jej warunkowego zawieszenia wobec osoby, o której mowa w art. 21 ust. 1 u.o.p.z. w przypadku prawomocnego stwierdzenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Projekt wpłynie na obywateli również poprzez uchylenie art. 156 u.p.p.p.f.t. i wprowadzenie w jego miejsce nowego art. 154a u.p.p.p.f.t., który obejmie swoim zakresem ten sam zbiór czynów, przewidując jednak karanie w trybie administracyjnym, w formie kary pieniężnej w wysokości do 1 000 000 zł.						
Niemierzalne								
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń								
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu								
☐ nie dotyczy								
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwrotnej tabeli zgodności).				☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy				

☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☒ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy
Komentarz: Prokurator będzie mógł wystąpić do sądu z wnioskiem o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków wymienionych w art. 7–9a niezależnie od tego, czy postępowanie karne przeciwko osobie fizycznej, o której mowa w art. 21 ust. 1 ustawy, zostało wszczęte, toczy się i w jakiej jest fazie. Wystąpienie z wnioskiem przez prokuratora będzie możliwe wyłącznie w razie ustalenia, że okoliczności, o których mowa w art. 3 i 5 ustawy, nie budzą wątpliwości. Chodzi więc o ustalenie, że czyn zabroniony został popełniony przez reprezentanta podmiotu zbiorowego w warunkach jego zawinienia, tj. winy w nadzorze lub wyborze oraz winy organizacyjnej. Jednocześnie projekt ma na celu skrócenie czasu trwania postępowań poprzez umożliwienie procedowania odpowiedzialności podmiotu zbiorowego bez warunku (prejudykatu) w postaci prawomocnego skazania jego reprezentanta.	
9. Wpływ na rynek pracy	
Projektowana regulacja nie ma bezpośredniego wpływu na rynek pracy.	
10. Wpływ na pozostałe obszary	
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☒ sądy powszechne, administracyjne lub wojskowe	☐ demografia ☐ mienie państwowe ☐ inne:
	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Projektowana regulacja daje możliwość orzekania wobec podmiotu zbiorowego środków kompensacyjnych i nową procedurę wystąpienia przez prokuratora do sądu z wnioskiem o wydanie wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego i orzeczenie uzgodnionych z jego przedstawicielem kar i środków.
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego	
Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.	
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?	
Przewiduje się ewaluację projektu w ciągu pięciu lat od wejścia w życie, która obejmie ewidencjonowanie liczby spraw z tytułu u.o.p.z. w oparciu o dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości. Pozwoliłoby to na ocenę skuteczności proponowanych rozwiązań.	
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)	
Brak.	